

і навички форматування музики у різних форматах аудіозапису. Набуті методичні знання, уміння з хорового диригування і практичні навички по застосуванню інноваційних технологій формують здатність майбутніх учителів музики до самостійної організації і проведення практичної роботи з учнівським хором.

Подальші дослідження спрямовані на оновлення методики викладання хорового диригування у комплексі з сучасними інноваційними технологіями навчання.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Коваленко І. Г. Сучасні підходи в диригентсько-хоровій підготовці майбутніх учителів музики / І. Г. Коваленко // Наукові записки. – Ніжин: НДПУ ім. М. Гоголя, 2002. – №1. – С. 60–62.

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Під ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.

3. Костенко Л. В. Формування хормейстерських умінь у класі хорового диригування: метод. рекомендації / Л. В. Костенко, Л. Ю. Шумська; Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин, 2005. – 25 с.

4. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посіб. / О. М. Олексюк. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 248 с.

5. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / [О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.]; За ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.

BIBLIOGRAFIYA

1. Kovalenko I. H. Suchasni pidkhody v dyryhent-s'ko-khoroviy pidhotovtsi maybutnikh

uchyteliv muzyky / I. H. Kovalenko // Naukovi zapysky. – Nizhyn: NDPU im. M. Hoholya, 2002. – №1. – S. 60–62.

2. Kompetentnisnyy pidkhdid u suchasniy osviti: svitovyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy / Pid red. O.V.Ovcharuk. – K.: K.I.S., 2004. – 112 s.

3. Kostenko L. V. Formuvannya khormeysters'kykh umin' u klasi khorovoho dyryhuvannya: metod. rekomendatsiyi / L. V. Kostenko, L. Yu. Shums'ka; Nizhyn. derzh. un-t im. M. Hoholya. – Nizhyn, 2005. – 25 s.

4. Oleksyuk O. M. Muzychna pedahohika: navch. posib. / O.M.Oleksyuk. – K.: Kyiv. un-t im. B.Hrinchenka, 2013. – 248 s.

5. Osvitni tekhnolohiyi: navch.-metod. posib. / [O. M. Pyekhota, A. Z. Kiktenko, O. M. Lyubars'ka ta in.]; Za red. O. M. Pyekhoty. – K.: A.S.K., 2001. – 256 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТЕРЯЄВА Лариса Анатоліївна – аспірант кафедри теорії і методики музичної освіти Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка, викладач музики університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх учителів музики для роботи з хоровим колективом.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TERIAIEVA Larysa Anatoliivna – Postgraduate Student of the Department of Theory and Methodology of Musical Education of the Institute of Arts of the Kyiv Boris Grinchenko University, Lecturer of the Music University College of the Kyiv Boris Grinchenko University.

Circle of scientific interests: training of future music teachers for work with a choir.

УДК 629.7:37.013

УШАКОВА ЮЛІЯ ВІКТОРІВНА – аспірант Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету
e-mail: yuliia.ushakova@yandex.ru

НЕВИНІЦІН Андрій Миколайович – кандидат технічних наук, доцент, декан факультету ОПР, Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету
e-mail: yuliia.ushakova@yandex.ru

ПРОФЕСІЙНА МОТИВАЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ У ВИВЧЕННІ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН МАЙБУТНІХ ДИСПЕТЧЕРІВ З АЕРОНАВІГАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Недосконалість професійної підготовки курсантів є головною причиною аварій та катастроф, які пов'язані з

людським чинником. Причиною помилкових дій авіафахівців є низький рівень професійних знань, умінь, навичок і професійно цінних якостей (увага, емоційна стійкість, виняткова

пам'ять, здатність працювати в ліміті і дефіциті часу, прогнозувати розвиток ситуації, комунікабельність, співпраця з членами екіпажу та іншими підрозділами, здатність переробляти додаткову інформацію разом з основною роботою). Потрібно забезпечити високий рівень теоретичної підготовки, що є запорукою професійної надійності диспетчерів з аеронавігаційного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження професійної мотивації висвітлено в працях Н. Бордовскої, Д. Готліба, О. Гребенюка, Э. Зеера, М. Ізергіна, Б. Казачкина, Н. Кобелькова, А. Ковалева, В. Кодола, В. Мясіщева, Г. Немчикова, Н. Нестерової, В. Обносова, А. Реан, Т. Філатової, Б. Ходкінсом, В. Якунина.

Мета статті – довести важливість формування та розвитку професійної мотивації у курсантів до вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна мотивація – це дія конкретних спонукань, які обумовлюють вибір професії і тривале виконання обов'язків, пов'язаних з цією професією; професійна мотивація формується під впливом чинників навколишньої дійсності, роботи з профорієнтації [5]

При цьому під мотивами професійної діяльності розуміється усвідомлення предметів актуальних потреб особи (здобування вищої освіти, саморозвитку, самопізнання, професійного розвитку, підвищення соціального статусу і так далі), учбових завдань, що задовольняються за допомогою виконання, і спонукаючих його до вивчення майбутньої професійної діяльності [6]. Важливу роль, для формування професійної мотивації, відіграє позитивне відношення до майбутньої професії.

При цьому під мотивами професійної діяльності, на думку Т. Філатової – це усвідомлення предметів актуальних потреб особи (здобування вищої освіти, саморозвитку, самопізнання, професійного розвитку, підвищення соціального статусу і так далі), учбових завдань, що задовольняються за допомогою виконання, і спонукаючи його до вивчення майбутньої професійної діяльності [7].

В. Мясіщев зазначав, що результати, яких досягає людина у своєму житті, лише на 20-30% залежать від його інтелекту, а на 70-80% – від мотивів, що спонукають його поводити себе певним чином [3]. Тому, успішність курсантів залежить від розвитку навчальної мотивації, а не тільки від інтелектуальних здібностей. Присутня складна система зв'язку між цими двома показниками. При високому інтересі курсанта до конкретної діяльності

включається компенсаторний механізм. Мотиваційна сфера заповнює недолік здібностей, і курсант добивається великих успіхів.

Інтелектуальні здібності, і рівень мотивації, які знаходяться в постійній єдності, впливає на рівень успішності. Курсанти відрізняються рівнем розвитку професійної мотивації, а не рівнем розвитку інтелектуальних здібностей. Звичайно, здібності мають велике значення в навчальній діяльності. Але на перше місце виступає чинник професійної мотивації; одну з провідних ролей у формуванні «відмінників» і «трієчників» починає грати система внутрішніх спонук особи до учбово-пізнавальної діяльності у вузі. У самій сфері професійної мотивації найважливішу роль відіграє позитивне відношення до професії, оскільки цей мотив пов'язаний з кінцевою метою навчання [2].

Слід зазначити, що за результатами наявних досліджень (М. Кобельков, В. Кодола, та інші) для формування професійної надійності необхідно адаптувати теоретичні знання в умовах близьких до реальної авіаційної діяльності диспетчерів з аеронавігаційного забезпечення (тренажерної підготовки) [1].

Стосовно навчальної діяльності майбутніх фахівців в системі вищої освіти професійну мотивацію Т. Філатова розуміє, як сукупність чинників і процесів, які, спонукають і направляють курсанта до вивчення майбутньої професії. Професійна мотивація виступає чинником розвитку професіоналізму і особистості курсанта, тому що завдяки високому рівню сформованості професійної мотивації, можливий ефективний розвиток професійної культури курсанта.

Причому, як вказує В. Обносов, студенти, які не мають достатньо повне і правильне уявлення, про свою майбутню професію, рідше демонструють намір працювати надалі по спеціальності, що вивчають [4].

Аналіз досліджень дає нам змогу зробити висновок, що курсанти першого курсу більше задоволені вибором своєї професії, ніж курсанти, які навчаються на п'ятому курсі. Незважаючи на те що під час закінчення навчального закладу, знижується рівень задоволеності професією, саме відношення до професії залишається позитивним. Курсанти на першому курсі навчання спираються на свої ідеальні уявлення про майбутню професію. Але при зіткненні з реальними подіями ідеалізація професії пропадає і курсант реально дивиться на речі. Велике значення зниження професійної мотивації має те, що курсант часто погано розуміє місце професійно-орієнтованих дисциплін в своїй майбутній

професії. Курсанту здається, що вивчення деяких професійно-орієнтованих дисциплін не має відношення до його майбутньої професії. Як висновок, необхідно курсантові провести аргументоване роз'яснення значення професійно-орієнтованих дисциплін у їх майбутній професійній діяльності.

Важливим аспектом підвищення ефективності навчання є позитивне відношення до майбутньої професії. Але лише позитивного відношення до професії замало. Потрібне компетентне уявлення про майбутню професію, розуміння ролі професійно-орієнтованих дисциплін.

Для того щоб знати рівень професійної мотивації у курсантів, потрібно контролювати такі чинники: задоволеність професією; рівень задоволеності від навчання та від майбутньої професії; динаміка задоволеності від курсу до курсу; проблеми професійної мотивації (критерії, які визначають позитивне або негативне ставлення до вибраної професії).

Сформована у курсантів стійка професійна мотивація є основою для прояву у них постійного прагнення до вдосконалення професійних якостей у процесі практичної роботи. Мотивація виступає найважливішою умовою навчальної активності курсантів, дозволяє судити про суб'єктивні значущості навчання для курсанта, прогнозувати його результативність на різних курсах, організувати і проводити роботу з переформування мотивації в бажаному напрямку, глибше зрозуміти особистість курсанта.

Про ставлення курсанта до оволодіння професією судять в основному за оцінками, фіксуючи успішність з предметів навчання. Такий підхід не можна визнати правомірним, оскільки, як показує практика, відсутність обліку мотивації є однією з причин відрахувань курсантів з навчального закладу.

Під впливом об'єктивних умов і суб'єктивних чинників у курсантів формується мотиваційна готовність до професійної діяльності. Ця готовність являє собою цілісну, відносно стійку систему психологічних утворень особистості, які, актуалізуючи в тих чи інших обставинах, створюють відповідні стани психіки і спонукають майбутніх авіаційних працівників до діяльності, регулюють їх поведінку. Залежно від сили і характеру прояву мотиваційної готовності можна виділити три рівні мотивації:

1. Високий рівень мотивації, який характеризується яскраво вираженою потребою у авіаційно-професійному самовдосконаленні, переважанням соціальної ініціативи і творчої діяльності, що сприяють ефективному вирішенню навчальних завдань.

2. Середній рівень мотивації, що відрізняється мотиваційно-ціннісною структурою, в якій авіаційно-корпоративні цінності не є головними, визначальними в діяльності майбутнього авіаційного працівника.

3. Низький рівень мотивації, який характеризується досить слабким проявом або відсутністю в системі ціннісних орієнтацій і установок майбутнього авіаційного фахівця.

Ці окремі моменти, як і відношення до професії в цілому, впливають на ефективність навчальної діяльності курсантів. Вони, зокрема, позначаються на загальному рівні професійної підготовки, і тому данна проблема входить до числа питань педагогічної і соціально-педагогічної психології. Але є і зворотна залежність: на відношення до професії, безумовно, впливають різні стратегії, технології, методи навчання, впливають на нього і соціальні групи.

Правильне виявлення професійних інтересів і схильностей є важливим прогностичним фактором задоволеності професією в майбутньому. Причиною неадекватного вибору професії можуть бути як зовнішні (соціальні) чинники, пов'язані з неможливістю здійснити професійний вибір по інтересах, так і внутрішні (психологічні) чинники, пов'язані з недостатнім усвідомленням своїх професійних схильностей або з неадекватним уявленням про зміст майбутньої професійної діяльності.

У розглянутих нами дослідженнях про мотивацію курсантів часто зустрічається поняття зовнішньої і внутрішньої мотивації. Зовнішня мотивація – мотивація, не пов'язана зі змістом певної діяльності, але обумовлена зовнішніми по відношенню до курсанту обставинами. Матеріальне стимулювання. Зовнішня мотивація – це прагнення курсанта досягти успіху в навчальному закладі, стипендія, визнання, престижна робота, можливості.

Внутрішня мотивація – мотивація, пов'язана не із зовнішніми обставинами, а з самим змістом освіти. Це те, чому курсант вкладає свої зусилля. Все це заради зміни свого життя на краще. Внутрішня мотивація – це те, що підтримує курсанта і не дає здатися в момент подолання труднощів і невдач. Внутрішня мотивація спонукає діяти. Внутрішня мотивація – це: мрія, самореалізація, ідеї, творчість, самоствердження, переконаність, цікавість, особистісний зріст, потреба в спілкуванні.

Такий вид мотивації, як нематеріальне стимулювання, гарний тільки як доповнення до гідної матеріальної винагороди за навчання. Матеріальні стимули залучають курсантів в навчальний заклад, а нематеріальні –

утримують курсанта в ньому. Нематеріальна мотивація – це створення сприятливих умов навчання, встановлення хороших відносин в групі, почуття задоволення, що спонукає до сумлінного навчання, поліпшенню результатів навчання. Важко погодитися вчиться, нехай навіть за привабливу стипендію або перспективи майбутньої роботи, в навчальному закладі в якому курсанта не влаштовує сам навчальний заклад, викладацький склад тощо.

Безумовно, всі відомі методи мотивації студентів вищих навчальних закладів застосовані і в навчанні авіаційних фахівців. Але в процесі створення мотиваційних методик для використання в авіаційних вузах слід обов'язково враховувати специфіку процесу навчання курсантів і унікальність авіації як майбутньої сфери професійної діяльності курсантів.

Авіаційно-професійна діяльність майбутнього диспетчера з аеронавігаційного забезпечення, як специфічний вид професійної діяльності вимагає від курсанта сформованості цілого ряду важливих характеристик. Одна з них – стійка мотивація з домінуванням в ній авіаційно-професійних мотивів, що склалася в період навчання у льотному навчальному закладі. Однак, як показує практика, з кожним роком збільшується кількість курсантів, які відраховуються з вузу з причин неуспішності, недисциплінованості, професійної непридатності, небажання продовжувати навчання в авіаційному закладі.

Подолати данні негативні явища і одночасно забезпечити високий рівень професійної підготовленості курсантів можливо шляхом цілеспрямованого розвитку і формування у них стійкої навчально-професійної мотивації на різних етапах професійного становлення. Сформована у курсантів позитивна навчальна мотивація, що спонукає до вдосконалення своїх професійних якостей, виступає важливою умовою навчальної активності та дозволяє судити про суб'єктивної значущості навчання для курсанта, про результативність його діяльності.

Сформована у курсантів у вищому льотному навчальному закладі стійка професійна мотивація навчання в перспективі є основою для прояву ними постійного прагнення до вдосконалення професійних якостей у процесі авіаційної діяльності.

У теорії і практиці вищої освіти розвитку та формуванню мотивацій приділяється досить велика увага. В професійній мотивації висвічується основні моменти взаємодії майбутніх фахівців та суспільства, в якому освітній процес набуває важливого значення. Вивчення структури професійної мотивації

курсантів вищих льотних навчальних закладів, мотиви, що спонукають до роботи, дозволить обґрунтовано вирішувати завдання підвищення ефективності навчальної діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, найважливішу роль у створенні мотиваційної програми для курсантів авіаційних вузів повинен грати глибокий аналіз процесу їх навчання. Очевидно, що мотиваційні методики, побудовані з урахуванням специфічних, унікальних рис і характеристик процесу навчання, будуть найбільш ефективні. Таким чином, відштовхуючись від того, які риси характеру, цілі та мотиви максимально допоможуть курсантам у вивченні необхідних у їх подальшій кар'єрі дисциплін, ми можемо побудувати максимально ефективну методику для виявлення у них оптимального рівня мотивації до навчання.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Авиационные тренажеры как связующее звено между наземной и летной подготовкой / [Кодола В. Г., Казачкин Б. И., Немчиков Г. А., Кобельков Н.О.,] – Монино: 1999. – 160 с.
2. Бордовская Н., Реан А. Библиотека Гумер. Педагогика. Личность учащегося в педагогическом процессе. Мотивация успеха и мотивация боязни неудачи. [Электронный ресурс]: [Веб сайт]. – Библиотека Гумер. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/Bordo/09.php.
3. Мясичев В. Н. Психологические особенности человека. / В. Н. Мясичев, А. Г. Ковалев. / Т. 1. – Л., 1957–1960. – 264 с.
4. Обносков В. Н. Динамика профессиональных представлений учащихся ПТУ при различных способах введения в профессию / В.Н.Обносков // Вопросы психологии. – М. – 375 с.
5. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. [Электронный ресурс]: [Веб сайт]. – Електронні дні. – Ростов н/Д: Феникс, 2002. – 544 с. – Режим доступу: http://www.krotov.info/lib_sec/shso/
6. Реан А. А. О ценностно-мотивационной сфере студентов – универсантов /А. А. Реан, Т. В. Андреева, Н. Н. Киреева и др. // Ананьевские чтения – 99: Тезисы научно –практической конференции. –СПб., 1999. – С. 78–91.
7. Філатова Т. С. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Умань. – Режим доступу: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/1906/>

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Aviatsonnyie trenazheryi kak svyazuyushee zveno mezhdu nazemnoy i letnoy podgotovkoy / [Kodola V. G., Kazachkin B. I., Nemchikov G. A., Kobelkov N.O.]. – Monino: 1999. – 160 s.
2. Bordovskaya N., Rean A. Biblioteka Gumer. Pedagogika. Lichnost uchashegosya v pedagogicheskom protsesse. Motivatsiya uspeha i

motivatsiya boyazni neudachi. [Elektronniy resurs]: [Veb sayt]. – Biblioteka Gumer. – Rezhim dostupa: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/Bordo/09.php.

3. Myasishev V. N. Psihologicheskie osobennosti cheloveka. / V. N. Myasishev, A. G. Kovalev. / T. 1. – L., 1957–1960. – 264 s.

4. Obnosov V. N. Dinamika professionalnykh predstavleniy uchashchih PTU pri razlichnykh sposobakh vvedeniya v profesiyu / V. N. Obnosov // Voprosy psikhologii. – M. – 375 s.

5. Pedagogika i psikhologiya vysshey shkoly: Uchebnoe posobie. [Elektronniy resurs]: [Veb sayt]. – Elektron dvnI. – Rostov n/D: Feniks, 2002. – 544 s. – Rezhim dostupa: http://www.krotov.info/lib_sec/shso/

6. Rean A. A. O tselestno-motivatsionnoy sfere studentov – universantov / A. A. Rean, T. V. Andreeva, N. N. Kireeva i dr. // Ananevskie chteniya – 99: Tezisy nauchno – prakticheskoy konferentsii. – SPb., 1999. – S. 78–91.

7. Filatova T. S. Umanskyi derzhavnyi pedagogichnyi universitet imeni Pavla Tychyny [Elektronniy resurs]: [Veb-sait]. – Elektronni dani. – Uman. – Rezhym dostupa: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/1906/>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

УШАКОВА Юлія Вікторівна – аспірант Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Наукові інтереси: проблема підготовки майбутніх диспетчерів аеронавігаційного забезпечення.

НЕВИНЦІН Андрій Миколайович – кандидат технічних наук, доцент, декан факультету обслуговування повітряного руху Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Наукові інтереси: підготовка спеціалістів, які навчаються на факультеті обслуговування повітряного руху.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

USHAKOVA Yuliya Viktorivna – Postgraduate Student of the Kirovohrad Flight Academy of the National Aviation University.

Circle of scientific interests: the problem of training of future managers of air navigation security.

NEVYNITSYN Andriy Mykolayovych – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Dean of the Faculty of Air Traffic Services, Kirovohrad Flight Academy of the National Aviation University.

Circle of scientific interests: training of specialists who are studying at the faculty of air traffic services.

УДК 378.4.016:786.2:781.6

СИДОРЕЦЬ ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА –

асистент кафедри музичного мистецтва факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка
e-mail: tsydorets@yandex.ru

ЗАКОНОМІРНОСТІ ПОЄДНАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ, ТВОРЧОЇ ВОЛІ ТА ПІАНІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ ВИКОНАВЦЯ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ФОРТЕПІАННОЇ МУЗИКИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Усвідомлена, художньо випраданана та обґрунтована інтерпретація музичного твору нероздільно пов'язана з необхідністю розкриття авторського задуму композитора. У кожен художній твір композитор вкладає певний виразовий зміст, який виконавець повинен зрозуміти і розкрити. Не особисті почуття або миттєвий настрій повинні бути вирішальними для відтворення твору, а його образний зміст, поданий композитором в художній формі; зміст, який повинен викликати у виконавця настільки інтенсивний відгук, що його, інтерпретатора, воля зіллється з волею

композитора. Така ідентичність приводить до ідеальної інтерпретації. В основі вирішення цього завдання знаходиться психотехнічний принцип виховання у студента спрямування до поставленої мети. Реалізується цей принцип через правильне співвідношення методів формування свідомості студентів-музикантів та набуття суто професійних знань та навичок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку активного, самостійного мислення, творчої уяви, розуміння ролі об'єктивних знань у формуванні особистості молодого музиканта, розкриттю індивідуальності своїх вихованців присвятили багато сторінок видатні педагогі-